

Bijlage VWO
2007

tijdvak 1

Grieks

Tekstboekje

De voedster probeert te achterhalen wat er met Phaedra aan de hand is.

- 304 Τρ. ἀλλ' ἴσθι μέντοι – πρὸς τάδ' ἀυθαδεστέρα
305 γίγνου θαλάσσης – , εἰ θανῆ, προδοῦσα σοὺς
306 παῖδας, πατρώων μὴ μεθέξοντας δόμων,
307 μὰ τὴν ἄνασσαν ἰππίαν Ἄμαζόνα,
308 ἢ σοῖς τέκνοισι δεσπότην ἐγείνατο,
309 νόθον φρονούντα γνήσι' , οἷσθ' ἄ νιν καλῶς,
310 Ἴππόλυτον Φα. οἴμοι. Τρ. θιγγάνει σέθεν τόδε;
311 Φα. ἀπώλεσάς με, μαῖα, καί σε πρὸς θεῶν
312 τοῦδ' ἀνδρὸς αὐθις λίσσομαι σιγᾶν πέρι.
313 Τρ. ὄρῳς; φρονεῖς μὲν εὖ, φρονοῦσα δ' οὐ θέλεις
314 παῖδάς τ' ὀνήσαι καὶ σὸν ἐκσῶσαι βίον.
315 Φα. φιλῶ τέκν' · ἄλλη δ' ἐν τύχῃ χειμάζομαι.
316 Τρ. ἀγνὰς μὲν, ὦ παῖ, χεῖρας αἵματος φορεῖς;
317 Φα. χεῖρες μὲν ἀγναί, φρὴν δ' ἔχει μίασμά τι.
318 Τρ. μῶν ἐξ ἐπακτοῦ πημονῆς ἐχθρῶν τινος;
319 Φα. φίλος μ' ἀπόλλυσ' οὐχ ἔκοῦσαν οὐχ ἐκῶν.
320 Τρ. Θησεύς τιν' ἠμάρτηκεν εἷς σ' ἁμαρτίαν;
321 Φα. μὴ δρῶσ' ἔγωγε κείνον ὀφθεινὴν κακῶς.
322 Τρ. τί γὰρ τὸ δεινὸν τοῦθ' ὅ σ' ἐξαίρει θανεῖν;
323 Φα. ἔα μ' ἁμαρτεῖν· οὐ γὰρ εἷς σ' ἁμαρτάνω.
324 Τρ. οὐ δῆθ' ἔκοῦσά γ' , ἐν δὲ σοὶ λελείπομαι.
325 Φα. τί δρῳς; βιάζῃ, χειρὸς ἐξαρτωμένη;
326 Τρ. καὶ σῶν γε γονάτων, κοῦ μεθήσομαί ποτε.
327 Φα. κάκ' ὦ τάλαινά σοι τάδ' εἰ πεύση, κακά.
328 Τρ. μεῖζον γὰρ ἢ σου μὴ τυχεῖν τί μοι κακόν;
329 Φα. ὀλῆ. τὸ μέντοι πράγμ' ἐμοὶ τιμὴν φέρει.
330 Τρ. κᾶπειτα κρύπτεις, χρήσθ' ἰκνουμένης ἐμοῦ;
331 Φα. ἐκ τῶν γὰρ αἰσχυρῶν ἐσθλὰ μηχανώμεθα.
332 Τρ. οὔκουν λέγουσα τιμιωτέρα φανῆ;
333 Φα. ἄπελθε πρὸς θεῶν δεξιάν τ' ἐμὴν μέθεες.
334 Τρ. οὐ δῆτ' , ἐπεὶ μοι δῶρον οὐ δίδως δ' χρῆν.

- 335 Φα. δώσω· σέβας γὰρ χειρὸς αἰδοῦμαι τὸ σόν.
336 Τρ. σιγῶμ' ἄν ἤδη· σὸς γὰρ οὐντεῦθεν λόγος.
337 Φα. ὦ τλήμον, οἶον, μήτερ, ἠράσθης ἔρον,
338 Τρ. ὃν ἔσχε ταύρου, τέκνον; ἢ τί φῆς τόδε;
339 Φα. σύ τ' ὦ τάλαιν' ὄμαιμε, Διονύσου δάμαρ·
340 Τρ. τέκνον, τί πάσχεις; συγγόνους κακορροθεῖς;
341 Φα. τρίτη δ' ἐγὼ δύστηνος ὡς ἀπόλλυμαι.
342 Τρ. ἔκ τοι πέπληγμαι· ποῖ προβήσεται λόγος;
343 Φα. ἐκεῖθεν ἡμεῖς, οὐ νεωστί, δυστυχεῖς.
344 Τρ. οὐδέν τι μᾶλλον οἶδ' ἂ βούλομαι κλύειν.
Φα. φεῦ·
345 πῶς ἂν σύ μοι λέξειας ἀμὲ χρῆ λέγειν;
346 Τρ. οὐ μάντις εἰμὶ τὰφανῆ γνῶναι σαφῶς.
347 Φα. τί τοῦθ' ὃ δὴ λέγουσιν ἀνθρώπους ἐρᾶν;
348 Τρ. ἠδιστον, ὦ παῖ, ταῦτὸν ἀλγεινόν θ' ἅμα.
349 Φα. ἡμεῖς ἂν εἶμεν θατέρῳ κεχρημένοι.
350 Τρ. τί φῆς; ἐρᾶς, ὦ τέκνον; ἀνθρώπων τίνος;
351 Φα. ὅστις ποθ' οὐτός ἐσθ' , ὃ τῆς Ἀμαζόνος,
352 Τρ. Ἴππόλυτον αὐδᾶς; Φα. σοῦ τάδ' , οὐκ ἐμοῦ κλύεις.
353 Τρ. οἴμοι, τί λέξεις, τέκνον; ὡς μ' ἀπώλεσας.
354 γυναῖκες, οὐκ ἀνασχέτ' , οὐκ ἀνέξομαι
355 ζῶσ' · ἐχθρὸν ἡμαρ, ἐχθρὸν εἰσορῶ φάος.
356 ῥίψω μεθήσω σῶμ' , ἀπαλλαχθήσομαι
357 βίου θανοῦσα· χαίρετ' · οὐκέτ' εἶμ' ἐγώ.
358 οἱ σῶφρονες γάρ, οὐχ ἐκόντες ἀλλ' ὅμως,
359 κακῶν ἐρῶσι. Κύπρις οὐκ ἄρ' ἦν θεός,
360 ἀλλ' εἴ τι μεῖζον ἄλλο γίγνεται θεοῦ,
361 ἢ τήνδε κάμῃ καὶ δόμους ἀπώλεσεν.

Euripides, Hippolytus 304-361

Aantekeningen

regel 304 ἀυθάδης koppig

regel 307 ἵππιος van paarden

regel 315 χειμάζομαι geteisterd worden

regel 318 ἐπακτὸς πημονή van buiten toegebracht leed

regel 325 ἐξαρτώμενος + *gen.* hangend aan

- regel 339 ἡ ὄμαιμος zuster
regel 340 κακορροθέω kwaad spreken over
regel 354 ἀνασχετός uit te houden

Tekst 2

Gesprek tussen Phèdre (= Phaedra) en Oenone (= de voedster)

- 217 Phèdre: Niet langer wil ik mijn misdadig leven rekken.
218 Oenone: Wat nu? Wordt u door enig schuldgevoel verteerd?
219 Kan enig misdrijf oorzaak zijn van al die wroeging?
220 Nooit drenkte u uw handen in onschuldig bloed.
221 Phèdre: Mijn handen treft, de hemel dank, geen blaam. Ach, gaven
222 de goden dat mijn hart net zo onschuldig was!
223 Oenone: Maar wat hebt u dan uitgebroed aan snode plannen
224 dat u daar in uw hart nog steeds van ijzen¹⁾ moet?
225 Phèdre: 'k Heb je genoeg gezegd nu. Spaar mij. Door te sterven
226 vermijd ik een onzalige bekentenis.
227 Oenone: Goed, sterf dan, en bewaar dit onbarmhartig zwijgen;
228 maar zoek een ander die uw ogen sluiten zal.
229 Hoe weinig tijd van leven u ook moge resten,
230 mijn ziel daalt eerder naar de onderwereld af.
231 Daartoe staan altijd meer dan duizend wegen open;
232 in mijn gerechte smart kies ik de kortste weg.
233 Ondankbare, is ooit mijn trouw te kort geschoten?
234 Beseft u in wier armen u ter wereld kwam?
235 Mijn land, mijn kinderen, heb ik voor u verlaten.
236 Is dit het loon voor al mijn toewijding en zorg?
237 Phèdre: Wat hoop je toch met zo'n tirade te bereiken?
238 Je siddert als ik nu het stilzwijgen verbreek.
239 Oenone: Wat zou u kunnen zeggen dat niet zou verbleken
240 bij 't schrikbeeld – goden! – dat u voor mijn ogen sterft?
241 Phèdre: Als jij mijn schande kent en mijn ondraaglijk noodlot,
242 dan sterf ik evengoed, ja sterf ik schuldiger.
243 Oenone: In naam der tranen die ik voor u heb vergoten,
244 mevrouw, en bij uw zwakke knieën die 'k omvat,
245 bevrijdt u mij van deze dodelijke twijfel.

Racine, Phèdre 217-245

noot 1 ijzen = huiveren

Tekst 3

De godin Artemis spreekt tot Theseus.

1283 Ar. Hooggeboren zoon van Aegeus, ik beveel je, luister naar mij.
1284 Leto's dochter, de maagdelijke Artemis, spreekt tot jou.
1285 Theseus, godvergeten man, waarom schep je behagen
1286 in het lot van je zoon die je vervloekt hebt
1287 omdat je de leugens van je vrouw geloofde
1288 toen alles nog onduidelijk was?
1289 Duidelijk genoeg is de blinde ramp die je getroffen heeft.
1290 Waarom verberg je je niet van schaamte
1291 in de diepste krochten van de onderwereld,
1292 of vlieg je niet weg als een vogel ver weg in de lucht
1293 om je ongeluk te ontvluchten?
1294 Want er is voor jou geen plaats meer
1295 in een wereld van rechtschapen mensen.

1296 ἄκουε, Θησεῦ, σῶν κακῶν κατάστασιν.
1297 καίτοι προκόψω γ' οὐδέν, ἀλγυνῶ δέ σε·
1298 ἀλλ' εἰς τόδ' ἦλθον, παιδὸς ἐκδειῖξαι φρένα
1299 τοῦ σοῦ δικαίαν, ὡς ὑπ' εὐκλείας θάνη,
1300 καὶ σῆς γυναικὸς οἴστρον ἢ τρόπον τινὰ
1301 γενναιότητα. τῆς γὰρ ἐχθίστης θεῶν
1302 ἡμῖν ὄσαισι παρθένειος ἡδονῆ
1303 δηχθεῖσα κέντροις παιδὸς ἠράσθη σέθεν·
1304 γνώμη δὲ νικᾶν τὴν Κύπριν πειρωμένη
1305 τροφοῦ διώλετ' οὐχ ἐκοῦσα μηχαναῖς,
1306 ἢ σῶ δι' ὄρκων παιδὶ σημαίνει νόσον.
1307 ὁ δ' , ὥσπερ οὖν δίκαιον, οὐκ ἐφέσπετο
1308 λόγοισιν, οὐδ' αὖ πρὸς σέθεν κακούμενος
1309 ὄρκων ἀφείλε πίστιν, εὐσεβῆς γεγώς·
1310 ἢ δ' εἰς ἔλεγχον μὴ πέση φοβουμένη
1311 ψευδεῖς γραφὰς ἔγραψε καὶ διώλεσεν
1312 δόλοισι σὸν παῖδ' , ἀλλ' ὅμως ἔπεισέ σε.

Θη. οἴμοι.

1313 Ἄρ. δάκνει σε, Θησεῦ, μῦθος; ἀλλ' ἔχ' ἥσυχος,
1314 τοῦνθένδ' ἀκούσας ὡς ἂν οἰμώξης πλέον.
1315 ἄρ' οἴσθα πατρὸς τρεῖς ἀρὰς ἔχων σαφεῖς;

1316 ὦν τὴν μίαν παρεῖλες, ὦ κάκιστε σύ,
 1317 εἰς παῖδα τὸν σόν, ἐξὸν εἰς ἐχθρῶν τινα.
 1318 πατὴρ μὲν οὖν σοι πόντιος φρονῶν καλῶς
 1319 ἔδωχ' ὅσονπερ χρῆν, ἐπεῖπερ ἦνεσεν·
 1320 σὺ δ' ἔν τ' ἐκείνῳ κὰν ἐμοὶ φαίνῃ κακός,
 1321 ὃς οὔτε πίστιν οὔτε μάντεων ὅπα
 1322 ἔμεινας, οὐκ ἤλεγξας, οὐ χρόνῳ μακρῷ
 1323 σκέψιν παρέσχες, ἀλλὰ θάσσον ἢ σ' ἐχρῆν
 1324 ἀρὰς ἐφήκας παιδὶ καὶ κατέκτανες.
 1325 Θη. δέσποιν' , ὀλοίμην. Ἄρ. δεῖν' ἔπραξας, ἀλλ' ὅμως
 1326 ἔτ' ἐστὶ καὶ σοι τῶνδε συγγνώμης τυχεῖν·
 1327 Κύπρις γὰρ ἤθελ' ὥστε γίνεσθαι τάδε,
 1328 πληροῦσα θυμόν. θεοῖσι δ' ὦδ' ἔχει νόμος·
 1329 οὐδεὶς ἀπαντᾶν βούλεται προθυμία
 1330 τῆ τοῦ θέλοντος, ἀλλ' ἀφιστάμεσθ' αἰεί.
 1331 ἐπεὶ, σάφ' ἴσθι, Ζῆνα μὴ φοβουμένη
 1332 οὐκ ἄν ποτ' ἦλθον εἰς τόδ' αἰσχύνῃς ἐγὼ
 1333 ὥστ' ἄνδρα πάντων φίλτατον βροτῶν ἐμοὶ
 1334 θανεῖν ἐᾶσαι. τὴν δὲ σὴν ἀμαρτίαν
 1335 τὸ μὴ εἰδέναι μὲν πρῶτον ἐκλύει κάκης·
 1336 ἔπειτα δ' ἢ θανούσ' ἀνήλωσεν γυνή
 1337 λόγων ἐλέγχους, ὥστε σὴν πείσαι φρένα.
 1338 μάλιστα μὲν νυν σοὶ τάδ' ἔρρωγεν κακά,
 1339 λύπη δὲ κάμοί· τοὺς γὰρ εὐσεβεῖς θεοὶ
 1340 θνήσκοντας οὐ χαίρουσι· τούς γε μὴν κακοῦς
 1341 αὐτοῖς τέκνοισι καὶ δόμοις ἐξόλλυμεν.

Euripides, Hippolytus 1283-1341

Aantekeningen

- regel 1297* προκόπτω er iets bij winnen
regel 1298 ἐκδείκνυμι aantonen
regel 1301 ἡ γενναιότης edel karakter
regel 1302 παρθένειος maagdelijk
regel 1305 διωλόμην aor. van διόλλυμαι
regel 1307 ἐφέπομαι, aor. ἐφespόμην, + dat. ingaan op
regel 1316 παραιρέω, aor. παρεῖλον verbruiken
regel 1335 ἡ κάκη slechtheid
regel 1341 ἐξόλλυμι geheel vernietigen

Tekst 4

Door het lot was bepaald dat koning Admetus op jonge leeftijd moest sterven. Maar een god had de mogelijkheid geboden een ander in zijn plaats te laten sterven. Alleen zijn vrouw Alcestis bleek hiertoe bereid. Na haar dood verwijt Admetus zijn vader Pheres dat hij niet voor hem wilde sterven. In onderstaande tekst reageert Pheres op dit verwijt met een aantal argumenten van verschillende aard.

Pheres: Je bent al te brutaal.
Je slingert me beledigingen naar het hoofd
als een kwajongen, maar ik wil je toch van antwoord dienen.
Om van jou de toekomstige heer en meester
in het paleis te maken, heb ik je verwekt en grootgebracht.
Dat heb ik gedaan.
Maar het was niet mijn plicht te sterven in jouw plaats.
Vaders die sterven in de plaats van hun zoon!
Dat heb ik mijn leven lang nog niet gehoord,
dat is geen Griekse zede.
Jij bent geboren voor je eigen geluk of ongeluk.
Al wat je van ons kon verwachten, heb je ook gekregen.

687 πολλῶν μὲν ἄρχεις, πολυπλήθους δέ σοι γύας
688 λείψω· πατρὸς γὰρ ταῦτ' ἔδεξάμην πάρα.
689 τί δῆτά σ' ἠδίκηκα; τοῦ σ' ἀποστερῶ;
690 μὴ θνήσχ' ὑπὲρ τοῦδ' ἀνδρός, οὐδ' ἐγὼ πρὸ σοῦ.
691 χαίρεις ὄρων φῶς· πατέρα δ' οὐ χαίρειν δοκεῖς;
692 ἦ μὴν πολὺν γε τὸν κάτω λογίζομαι
693 χρόνον, τὸ δὲ ζῆν μικρόν, ἀλλ' ὅμως γλυκύ.
694 σὺ γοῦν ἀναιδῶς διεμάχου τὸ μὴ θανεῖν,
695 καὶ ζῆς παρελθὼν τὴν πεπρωμένην τύχην,
696 ταύτην κατακτάς· εἶτ' ἐμὴν ἀψυχίαν
697 λέγεις, γυναικὸς, ὃ κάκισθ' , ἠσσημένος,
698 ἦ τοῦ καλοῦ σοῦ προὔθανεν νεανίου;
699 σοφῶς δ' ἐφηῦρες ὥστε μὴ θανεῖν ποτε,
700 εἰ τὴν παροῦσαν κατθανεῖν πείσεις ἀεὶ
701 γυναῖχ' ὑπὲρ σοῦ· κᾶτ' ὄνειδίσεις φίλοις
702 τοῖς μὴ θέλουσι δρᾶν τάδ' , αὐτὸς ὢν κακός;
703 σίγα· νόμιζε δ', εἰ σὺ τὴν σαυτοῦ φιλεῖς
704 ψυχὴν, φιλεῖν ἅπαντας.

Euripides, Alcestis 679-704

Aantekeningen

- regel 687 **πολύπλεθος** uitgestrekt
- regel 688 **πατρὸς πάρα** Lees παρὰ πατρός
- regel 689 **τοῦ** = τίνος *onzijdig*
- regel 690 **θνήσχ'** = θνήσκει
τοῦδ' ἀνδρός *Pheres bedoelt hiermee zichzelf*
ἐγώ *Vul aan* θνήσκω
- regel 692-693 **ὁ κάτω χρόνος** de tijd in de onderwereld
- regel 692 **λογίζομαι** beschouwen als
- regel 694 **διαμάχομαι τὸ μή + inf.** zich ertegen verzetten om te
- regel 695 **πεπρωμένος** voorbestemd
- regel 696 **ταύτην** *Verwijst naar Alcestis*
κατακτάς = κατακτείνας
ἡ ἀψυχία lafheid
- regel 697 **λέγω** spreken over
κάκιστος *overtreffende trap van* κακός
ἡσσημένος + gen. overwonnen door
- regel 698 **τοῦ καλοῦ σοῦ νεανίου** zo'n mooie jongen als jij
- regel 699 **ἐφηῶρες** *Vul aan* een manier
- regel 700 **καθθανεῖν** = καταθανεῖν
- regel 700-701 **τὴν παροῦσαν γυναῖχ'** de vrouw die je op dat moment hebt
- regel 701 **καὶτ'** = καὶ εἶτα
- regel 704 **φιλεῖν** *Vul aan* τὴν ψυχὴν